

S. Ivanova ADMINISTRATĪVI TERITORIĀLĀS REFORMAS IETEKME UZ PAŠVALDĪBAS BUDŽETA STRUKTURĀLO EFEKTIVITĀTI

S. Ivanova IMPACT OF ADMINISTRATIVE AND TERRITORIAL REFORM ON THE MUNICIPAL BUDGET STRUCTURAL EFFICIENCY

Administratīvi teritoriālās reformas mērķis ir izveidot ekonomiski attīstīties spējīgas administratīvās teritorijas (novadus) ar vietējām pašvaldībām, kas nodrošinātu kvalitatīvu pakalpojumu sniegšanu iedzīvotājiem. Jebkuram pašvaldības īstenojamam pasākumam vai projektam, kurā tā iesaistās, rezultātā jāpadara tās darbs efektīvāks attiecībā pret pašvaldības pārvaldē esošās teritorijas iedzīvotāju interesēm.

Ekonomiskā efektivitāte ir neatņemams ekonomisko attīstību raksturojošs rādītājs. Ekonomisko efektivitāti novērtē ar tādu rādītāju palīdzību kā reālais IKP, IKP (NKP) uz 1 iedzīvotāju, ekonomikas nozaru struktūra, iedzīvotāju dzīves līmenis u.c. rādītāji.

Galvenais dokuments, kurā uzskatāmi apkopota informācija par pašvaldības veiktajiem ieguldījumiem darbības rezultātu gūšanai, kā arī redzami paši darbības rezultāti, ir pašvaldības budžets.

Budžeta struktūras analīze paredz budžeta struktūras tipa noteikšanu (sabalansēts, ar deficītu vai ar pārpalikumu), struktūras problēmu noteikšanu (esošās un vēlamās budžeta struktūras salīdzināšana), kā arī budžeta un budžeta politikas uzdevumu skaidru definēšanu. Budžeta efektivitāte tiek noteikta kā budžeta strukturālā kompozīcija (ienākumu/ uzdevumu posteņi).

Budžeta strukturālās efektivitātes analīze ļauj novērtēt budžeta finansiālo un nefinansiālo ieguldījumu atdevi, saistot budžeta uzdevumus ar izvirzītajiem budžeta mērķiem.

Veicot Pāvilstas novada budžeta strukturālās efektivitātes analīzi, iespējams secināt, ka tikai sociālās apdrošināšanas un nodrošināšanas izdevumiem un dotāciju iedzīvotājiem izdevumiem ir posteņu pārpalikums. Pārējos posteņos bijis gan deficīts, gan pārpalikums. Tātad, pašvaldība budžeta gada laikā mēdz mainīt prioritātes un darbības mērķus (var būt arī plānošanas problēmu indikators). Vērtējot budžeta ienākumu un izdevumu sinhronizāciju, redzams, ka, pat ja izmaiņas notiek vienā virzienā, ienākumu palielinājums vienmēr ir mazāks, salīdzinot ar izdevumu palielinājumu. Vērtējot budžeta izdevumu galvenās prioritātes un strukturālo vienmērību, redzams, ka atšķirīgs ir nozīmīgākajam (vai dārgākajam) virzienam un vismazāk nozīmīgajam (vai lētākajam) virzienam iztērēto līdzekļu apmērs pa gadiem, turklāt pašvaldībai nav noteikti stabili lielāko un mazāko izdevumu posteņi, kas nozīmē prioritāšu neesamību vai arī biežas to izmaiņas. Novērtējot pamatbudžeta izdevumu strukturālo modifikāciju intensitāti, redzams, ka aplūkotajā sešu gadu periodā strukturālās izmaiņas pašvaldības budžetā izdevumu daļā notiek, taču salīdzinoši lēni (pa posteņiem vidēji), bet ar atšķirīgu intensitāti katram atsevišķam postenim.

Pāvilstas novada pašvaldībai nepieciešams izvirzīt konkrētus mērķus un prioritātes savai darbībai, kas ļautu novērtēt budžeta darbību atbilstoši to izpildei un sasniegšanai. Mērķu neesamība uzskatāma par galveno teritoriju pārvaldības problēmu. Lai nodrošinātu ilgspejīgumu un ilgspejīgu attīstību, pašvaldībām nepieciešams veikt finanšu līdzekļu plānojumu (sastādīt budžeta plānu) ilgākam laika periodam (vismaz 3 gadiem).

Veiktā analīze attiecas uz budžeta efektivitātes novērtēšanu īstermiņā un ir veikta, izmantojot grāmatvedības pieeju, kas ļauj secināt, ka formāli un īsā termiņā budžeta efektivitāte ir paaugstinājusies.